

Verleden week hebben wij een ontstellend stuk uit het „Paedagogisch Tijdschrift“ geciteerd, waarin tot over de duidelijkste geloofsinhouden gesproken werd op een manier, die het christelijk geloof in het hart snijdt. Het zou echter gevaarlijk zijn, te verzwijgen, dat er ook andere symptomen zijn. Ter teekening van de situatie is het goed, aan het verleden week gezegde nog iets toe te voegen.

Er is n.l. bij de N.V. J. H. Kok, Uitg.-Mij te Kampen, verschenen een boek van den heer A. Janse, „Het eigen karakter der Christelijke School“. Het boek in zijn geheel lezen wij niet. De mogelijkheid blijft dus, dat er dingen in staan, die mijn instemming niet zouden kunnen hebben. Laat ik er dadelijk aan toe mogen voegen, dat ik op zoo iets niet reken. En dat in elk geval dit boek een prachtig getuigenis is tegen de heerschende synthese van onzen tijd. Heel duidelijk blijkt dat o.m. (?) in hoofdstuk 11, Barthiaansche paedagogiek, waarin gewezen wordt op enkele uittalingen, ook in Nederland, die het doorslaand bewijs leveren, dat de Barthiaansche invloeden ook hier op paedagogisch terrein ingang vinden. Zelf heb ik onlangs, sprekende te Rotterdam over onze scholen te midden van de geestelijke crisis van dezen tijd, gereflecteerd o.m. op een artikel van Ds J. C. van Dijk, Ned. Herv. predikant te Bloemendaal, die uit Barthiaansche grondgedachten rechtstreeksche conclusies trok voor het onderwijs. Het verblijdt mij, dat de heer Janse in zijn boek eveneens hier de aandacht aan geeft. Het wordt meer en meer tijd dat men weer op eigen beenen gaat staan, zich indenkt wat de belijdenis zegt, en zich goed er van doordringt, dat de gereformeerden tegenwoordig, de belijdenis handhavende, numeriek in de minderheid zijn, ook al zijn er maar weinigen, die hun afwijking van de belijdenis zich bewust zijn, en dus in staat zijn, te overwegen, of zij ook aan de wereld daarvan kennis zullen geven.

De schrijver van dit boek heeft pas een jubileum gevierd. En al mag een boekbespreking niet verlopen in een verhaal omtrent een persoons-geschiedenis, wij willen toch de gelegenheid aangrijpen, dit boek, dat een echt jubileums-geschenk van den schrijver is, aan al onze paedagogen aan te bevelen. Zij kunnen dan voorloopig weer gewapend man zich voelen tegenover het syncretisme, welks wateren den bodem, waarop zij staan, en waarin hun vaders „te rusten zijn gelegd“, ondergraaft.

Tot mijn blijdschap keert de schrijver zich ook tegen de Montessori-theorie en -praktijk. In verband daarmee handelt hij ook over een rede van Prof. Gerbraudy, om welke rede men verleden jaar nogal stof liet opwarrelen. De heer Janse doet daaraan niet mee, maar geeft een rustige, principiële bespreking.

K. S.

Wereld-Gebedsweek.

Eén der gereformeerde predikanten schrijft mij:

„U zoudt me bijzonder verplichten, wanneer U me, lange welken weg ook, uw oordeel wilde zeggen over 't deelnemen van Geref. predikanten aan de „Wereld-Gebedsweek“, zoals die ook weer in de eerste volle week van 1936 zal gehouden worden.“

Sinds enkele jaren is 't gewoonte, dat ook alhier de orthodoxe predikanten hieraan hun medewerking verleen (Herv., Luth., Vrij Evang., H. V., Geref.).

Persoonlijk krijg ik er echter steeds grooter afwijking voor.

M.n. wanneer er een avond over „de nood der kerk“ moet gesproken en daarvoor gebeden, voel ik, dat wanneer daar een H. V.-er, of een Lutherische, of een ander niet-geref. de leiding heeft, velerlei bezwaren zich kunnen voordoen.

Aan den anderen kant wordt 't door vele leden van onze kerk op prijs gesteld, wanneer de Geref. predikanten zich aan deze actie niet onttrekken.

En nu ben ik niet bang me de toorn van sommige broeders en zusters op de hals te halen, wanneer 't niet anders kan, maar ik vraag me af: is 't noodig?

Hoe denkt U er over? Vindt U, dat vooral zoals de zaken tegenwoordig loopen, wij zonder bezwaar eraan kunnen deelnemen, al dan niet? Of acht U, dat er van onze zijde zekere condities moeten gesteld? En zoo ja, welke dan?

Vindt U 't de moeite waard hierover iets in „De Reformatie“ te zeggen? Of mag ik persoonlijk even Uw oordeel vernemen?

Tot zoover de vraag, die mij gesteld werd.

Naar mijn meening moet in de gegeven situatie worden nagelaten, wat vroeger wel kon, en ook door mij zelf — al was het niet zonder bezwaar — gedaan is: Want wie is „orthodox“? Een echte Barthiaan zeker niet. De oude indeeling vrijzinnig-orthodox is voor goed vervallen. Bovendien: wat is bidden? Bidden is o.m. den eenig-waren God aanroepen, om, — wat Hij geboden heeft te bidden. Met deze leer-omtrent het-gebed snijdt de gereformeerde belijdenis allen religiositeits-cultus af, bindt hij het gebed aan de objectieve openbaring in de historie, en houdt hij vast, dat men weten kan, wat God geboden heeft, van Hem te verlangen. Maar a) een Barthiaan ontkent de historische openbaring (een „Ereignis“, dat „geschiedt“ heet, is bij Barth — al zien velen dit verschil niet — toch heusch nog niet historisch, is juist het tegendeel van historisch), en b) inzake den inhoud van wat God geboden heeft, denken Barthianen, en ook verscheiden

anders-gebakerden onder de bedoelde groepen volmaakt het tegendeel vaak van wat schrijver en ik meenen, dat God geboden heeft te bidden. Zoo komt het samen-bidden in gedrang. Het wordt onmogelijk, niet door onzeschuld, doch door de schuld van hen, die op papier de belijdenis handhaven, doch in werkelijkheid haar in 'openbaar op alle essentiële punten weerspreken. Die menschen hebben de situatie veranderd, wij niet. En in zulke omstandigheden is het eenige, wat te doen staat, dat we niet meer samen-bidden, doch vóór de anderen bidden. En zelf bidden om trouw te blijven aan dien eersten geweldigen eisch, dien de Heidelb. Catechismus in Zondag 45 aan alle bidders stelt. Want met dien eisch heeft het Calvinisme alle gebeds-theorie à la Heiler bij voorbaat afgewezen, en alle „gebed“ als zelfprolongatie, d.w.z. als uiting, en naieve ontlading van een religieuze „habitus“ of „aanleg“, zonder een doorgaand „werksamen“ „zweck setzendes“ „Handeln“, zonder binding aan de wet en zonder najaging van een zeer concreet gesteld doel, radikaal veroordeeld. Bovendien heeft deze Catechismus-eisch, juist door zijn onderstellingen, die ieder gereformeerd dominee aanvaard heeft, het Barthianisme met zijn onderstellingen bij voorbaat afgewezen. Zulk een wereldgebeds-week is daarom in dezen tijd niet meer dan een krampachtig pogen om te doen-alsof we nog één konden zijn, terwijl de eenheid zelf door de anderen is losgelaten en verbroken. Juist om later weer saam te kunnen bidden, is het noodig, onze grondgedachten door strijd te prae-ciseren en te redden. Sommige broeders willen door zoo'n gebedsweek den strijd vergeten, ik wil door den strijd een gemeenschappelijk gebed zien mogelijk worden. Bidden is nuchterst werk.

K. S.

Een Roman over Indië.

Bandjir, door M. A. M. Renes-Boldingh. — G. F. Callenbach, Nijkerk.

Gedurende lange jaren is onze Oost stiefmoederlijk behandeld in de literatuur. Na de grootsche poging van Multatuli in zijn Max Havelaar, om den gemiddelden Nederlander belang te doen stellen in het leven en lijden van den inlander, is het weer lang stil geweest. In de laatste jaren is daar verandering in gekomen, maar de boeken van Mevrouw Lulofs gaven meer nog een beeld van den Europeaan in Indië, van zijn harde werken en ook van zijn uitspattingen gedurende de jaren van grooten voorspoed, van de crisis die de mentaliteit zoo zeer veranderde, dan van het leven van den inlander zelf. Wel had het mooie boekje van Augusta de Wit: Orpheus in de dessa, een beteren kijk gegeven op den inlander zelf, temidden van de hem omringende natuur, maar ook dit boek is al jaren oud.

Misschien was het christelijk volksdeel nog het meest belangstellend, daar het meeleefde met de Zending en door Zendingenbladen en boeken in contact bleef met Indië en vooral met den Indiër zelf. Uit den aard der zaak bleef deze kennis-making eenigszins eenzijdig, omdat het Indische leven daar voornamelijk beschreven werd, voorzoover het met de Zending in verband stond. Het waren meer de moeilijkheden voor de zendelingen die erin verhaald werden, om den heiden te doen breken met zijn ouden godsdienst en gewoonten, dan de moeilijkheden van den inlander om den christelijken godsdienst aan te nemen en te breken met het voorvaderlijk geloof en de adat.

„Bandjir“ geeft nu een volledigen kijk op Indië en den Inlander van heden. Onder Nederlandsch bewind verandert er veel, niet alleen in het landschap, maar vooral ook in het innerlijk van den Oosterling. Hij voelt zich eenzijdig getrokken door de banden van het verleden, gebonden aan de oude adat en het geestengeloof, anderzijds trekt hem de Westersche beschaving aan, die hem niet alleen materiële voordeelen brengt, maar hem ook los wil maken uit den greep van zijn tradities.

Wanneer de aanduisterende nacht den kring vernauwt om het groepje wakende Batakkers en ten slotte de maandoorlichte nacht slechts vage geluiden overbrengt uit de donkere bosschen, wordt bij de ouden de vrees voor de geesten opgeroepen en de herinnering aan groote voorouders die niet kunnen sterven. Doch het jongere geslacht gaat zich verzetten tegen de vreesaanjagende verhalen en een jonge chauffeur weet de ouden het zwijgen op te leggen. Een der jeugdige luisteraars wil zich nu ook losmaken uit zijn gebonden bestaan en bij de blanken zijn geluk zoeken.

Het is zijn levensverhaal dat het boek verder vult, en dat culmineert in zijn huwelijk met een meisje van een anderen stam. Door hechte liefde aan elkaar verbonden, vinden ze op hun weg den christenvader, die zijn dochter niet wil geven aan den armen volksgenoot, maar haar dreigt uit te huwen aan een rijken, ouden Chinees. Om hun

liefde te redden uit de macht die de adat der vader verleent, moeten ze komen tot het hertiespronghuwelijk, het huwelijk uit liefdesnood, waar door de dochter, bezwaard met den vadersvloek moet vluchten uit haar dessa.

Moeilijk is het leven van de jonge vrouw, aan staande moeder, om als christin zich te handhaven met haar jongen, zorgeloozen, heidenschen man. Ze beginnen den strijd tegen de weelderige woekerende natuur, door hun sawahs aan te leggen aan den rand van het oerwoud, in de angst aanjagende macht van het wilde berglandschap. De liefde is sterker dan de vrees die de natuur haar inboezemt, maar straks, als haar kind geboren is, wordt die angst weer groter. Zij vreesden de vadersvloek, die haar zal treffen in haar kind omdat zij de adat overtrad. Haar christengeloof geeft haar geen kracht, omdat ze geen hulp daar van durft verwachten nu ze getrouwd is met een heiden. Met angst in haar hart en vrees voor de stilte om haar brengt ze haar dagen door. Tolda de bandjir, die met onstuimig geweld het werk van haar en haar man vernietigt, waardoor blijkt dat de macht van de natuur groter is dan de kracht van den mensch, haar terug doet vluchten naar Jezus, die alleen haar en haar man en haar kind kan redden en bevrijden van den haar benauwend angst.

Prachtig heeft de schrijfster uitgebeeld de luchthartigen inlander, die als een tweede Orpheus in de dessa, heel zijn zieleleven uit in de muziek van zijn bamboefluitje; de botsing van de indische psyche tegen de westersche, die zich wil houden van twist en daardoor den jongen terugstoot naar het heidendom; de groote liefde tusschen deze eenvoudige inlanders, die echter de vrees voor de adat niet kan versmoren, maar die pas volledig kan opbloeien als de liefde tot Jezus den angst voor de geesten verdrijft.

Nergens is het contact verbroken tusschen den inlander en zijn land. De heerlijke natuur, zwartschitterend beschreven soms, is niet maar een mooi décor, maar een wezenlijk bestanddeel van het verhaal. De liefde en tevens de angst er voor zijn sterk betoond.

Het is allermint een bekeeringsgeschiedenis, ja de christenen spelen er niet eens een mooie rol in, en toch is het één diepgevoeld christelijk boek.

„Bandjir“, het laatste deel van de Nobel-serie dit jaar, is een prachtig sluitstuk.

Gr.

H. S.

De ontwikkeling van het begrip zelfbewustzijn in de Heilige Schrift.

(Zie de redactionele opmerking ter inleiding van het eerste artikel-dezer reeks. Redactie.)

De persoon en zijn bewustzijn worden in de Heilige Schrift duidelijk onderscheiden. Bij de profeten hield het gewone bewustzijn tijdens het visioen op. Zij werden door den Heiligen Geest als 'ware in een andere wereld geleid, waarin zij dingen zagen en hoorden en deden. Zoo wordt van Ezechiël gezegd, dat de hand des Heeren op hem kwam, die hem door den Geest des Heeren naar buiten in de vallei voerde. De apostel Paulus werd weggerukt tot in den derden hemel, waar hij onuitsprekelijke woorden hoorde. Hij miste daarbij de onderscheiding tusschen zichzelf en zijn lichaam, want hij wist later niet of het in of buiten zijn lichaam gebeurd was. De apostel Johannes verhaalt, dat hij op den dag des Heeren, dus op Zondag, in geest was, d.w.z. in een visioen en daarop volgt, dat hij zag, hoorde, weende en schreef. In deze drie gevallen bleef den profeten het gebeurde in de herinnering bij. Dit zou niet kunnen, wanneer de persoon geheel opging in het bewustzijn, want dit werd bij het visioen gedeeltelijk opgeheven. Maar de Heilige Geest, die gelijk we zagen, den persoon van den mensch draagt en bij wedergeborenen ook bestuurt, oefende bij de profeten een bijzondere werking uit op den persoon buiten zijn gewone bewustzijn om. Prof. G. Ch. Aalders, schrijvende over „De Profeten der Ouden Verbonds“, zegt ook: „De openbaring had een grondslag in het bewustzijn der profeten. Want niet alleen de voorhanden beelden van het bewustzijn, maar ook die welke het profetisch subject zich door het verbeeldingsvermogen scheppen kan vormden een basis, waarvan zich de Goddelijke openbaring bedient.“

Niet alleen de profeten, maar ook het volk was bekend met de verschijnselen van het bewustzijn. De uitdrukking, dat een kind nog niet het onderscheid kent van zijn rechter- en zijn linkerhand, schijnt spreekwoordelijk te zijn geweest. Men wist dus reeds, dat de bewustheid en dus ook zijn inhoud niet aangeboren is, maar eerst met de gewaarwording ontstaat. Op lateren leeftijd begint het kind ook zichzelf als één geheel te onderscheiden van andere personen. David, Obadija en Timotheus, die van kindsaf God vreesden maakten al vroeg onderscheid tusschen zichzelf, hun ouders

en hun God, houd van hem in het Nieuw-tzefbewust. De rijke jor wat onthre andere apos hij alleen m geestelijke o geheel onbel te wenden.

Hieruit bli maar niet „i term daarvo receptieve, d komt in He door de St. scheiding“. I en de beteet is ons geet Augustinus: wendige zin vitelt bewus werd de teri sche kerkva hebben com weten, dat Cartesius is met het bev wezen van (wezen van volgelingen de ziel stelt leerde een noodlottig w tusschen ge De geest is men meent d aan banden

De zielku meegemaakt physische v veld, dan w en als mel

In den jor de graden e meer spreek zijn. Van he van de huiz woonlijk w later, dat zij is het ook uit- en aank het bidden deze graden zoals de sl matige slaa Hiermede i opend, wan betrokken i van een zel gewaarword gevoelens, eenheid van hield voor z

En als de dan met an maatschapp

Deze vraa zielkunde, i volle, rijke

Het komt Schrift niet ontwikkelin

ginsel steed de leiding zegt dan oc

„Van ouds Heiligen G onzen pers

heft, noch (vermogens

Bezaleel t maar het

Mozes getoi met zijn w

woordening. I Bijbelsche,

zien, dat de oorsprong

den zonder van de een

want die li Ook leer

tig moet zij sen uit de

seerd op or Voorts h

Heilige Sch daardoor l

heid van G ons zielelev Wij bea

Win

wege

talen

't die

als d

Den Ha